

02_2.4.3 MKR 02-2-3 Bílý Kostel

Přírodní charakteristika.

Krajinný prostor leží uvnitř Chrastavské kotliny, mezihorské tektonické sníženiny mezi Ještědským hřbetem a západním výběžkem Jizerské hornatiny. MKR zahrnuje úsek mohutného údolí Lužické Nisy mezi Chrastavou a Chotyní. Svahy nad oběma břehy řeky jsou výrazně modelované a stoupají k lesnatým horizontům. Jižně od Lužické Nisy stoupají svahy s převahou trvalých travních porostů k členitým okrajům smíšených a jehličnatých lesů Ještědského hřbetu, resp. Kryštofových hřbetů, navazujících Jítravským sedlem na výběžek Lužického hřbetu. Tyto svahy jsou rozčleněny zelenými koridory četných vodotečí, stékajících z Kryštofových hřbetů a též množstvím mimolesní zeleně. Pravobřežní svahy stoupají plochami polí k členitému okraji smíšeného lesního porostu na hřbetu, táhnoucím se od Václavického potoka pod Grabštejnem až k Pekařce nad Bílým Kostelem ve výškách cca 320 – 350 m n. m. Jižní hranicí navazuje MKR na okraj Přírodního parku Ještěd.

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří převážně do oblasti pozdně středověké kolonizace se sídly lánového uspořádání. První písemné zmínky o zdejších vsích se objevují ve 14. století – údolní lánová ves Bílý Kostel nad Nisou je doložena v roce 1352 a údolní lánová ves Chotyně k roku 1381. Tato původní středověká struktura byla později doplněna novověkými vesnicemi – rozptýlenou osadou Dolní Suchá, písemně doloženou k roku 1545, a parcelační vesničkou Pekařka písemně zaznamenanou poprvé v roce 1710. Lesozemědělská krajina má poměrně dochovanou historickou strukturu podhůří Lužického hřbetu, byť tato struktura není natolik výrazná, aby byla pro MKR charakteristická. Urbanistická struktura sídel je v hlavních rysech dochována, ovšem kvůli řadě přestaveb a novostaveb nepředstavuje významnou památkovou hodnotu, byť některá sídla zachovávají svůj původní charakter a zapojení do krajiny (Pekařka, Dolní Suchá), ale i větší obce (Chotyně, Bílý Kostel n. N.) mají cenný původní krajinný rámeček a řadu dodnes dochovaných hodnot. Vyniká mezi nimi zejména unikátní areál kostela sv. Mikuláše s farou v Bílém Kostele n. N., který představuje nepostradatelný předmět poznání vývoje sakrální architektury a dějin osídlení v regionu. Kulturní charakteristiku doplňují i další cenné drobné prvky v krajině (socha sv. Jana Nepomuckého v Bílém Kostele, smírčí kříž v Chotyni, pomníky, hřbitov s kaplí v Bílém Kostele n. N. ad.). V roce 1859 byla územím provedena železniční trať na Žitavu (*Zittau-Reichenberger Eisenbahn*). V současnosti krajinnou strukturu doplňují i nové kapacitní komunikace I/35 a I/13.

Vizuální charakteristika.

Rozlehlé údolí Lužické Nisy je jasně ohraničeno lesnatými svahy Ještědského hřbetu na jihu a nižším lesnatým hřbetem, oddělujícím údolí Nisy od údolí Václavického potoka. V pohledech z vyšších poloh okrajů Ještědského hřbetu se objevují průhledy na okraje Jizerských hor a panoramata působí harmonicky. Působivý je pohled od Borečku přes údolí Lužické Nisy k jihozápadu na okraj Lužického hřbetu – vrch Vysoká (511 m n. m.), na Jítravské sedlo a navazující mohutné a výrazné výšiny Ještědského hřbetu – Jítravský vrch (651 m n. m.), Vápenný (790 m n. m.) a Dlouhá hora (748 m n. m.). Harmonicky působí též prostor dna údolí Nisy s vyvinutou nivou, místy oboustranně uzavřenou lesnatými svahy. V krajině se zcela rozdílným, avšak mimořádně cenným způsobem uplatňují sídla Bílý Kostel nad Nisou s historickým jádrem a dominantou kostela sv. Mikuláše, dochovaná drobná novověká parcelační ves Pekařka uzavřená v mělkém údolí a harmonicky působící rozptýlená zástavba Dolní a Horní Suché, rozložených v idylickém mírném svahu pod lesnatými svahy Vysoké, v poloze umožňující jedinečné výhledy do krajiny Chrastavské kotliny, na okraje Jizerských hor a na dominantu Grabštejna. Velká stavba komerční a skladové zóny – hala CBA –

představuje výrazně negativní ovlivnění panoramatu města a snížení významu siluety kostela při pohledech z příjezdu od Chrastavy a z dalších míst na komunikaci I/35.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 02-2-3 Bílý Kostel		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Mohutné rozlehlé údolí Lužické Nisy s místy vyvinutou nivou ohraničenou lesnatými svahy uvnitř Chrastavské kotliny, mezihorské tektonické sníženiny s členitým rozřezaným reliéfem	+	XXX	XX
2	Mozaikovitá lesozemědělská krajina svažitéch poloh okraje Ještědského hřbetu členěná lesnatými koridory vodotečí, drobnými lesy a liniovou zelení	+	XX	XX
3	Zemědělská krajina svahů nad pravým břehem Lužické Nisy, členěná zelenými koridory drobných vodotečí, a menšími lesními porosty a přecházející do okrajů souvislých lesních porostů terénního hřbetu, táhnoucího se od Chotyně po Pekařku	+	XX	X
4	Zeleň zahrad rozptýlené zástavby (Dolní Suchá) tvořící harmonické zapojení sídel do krajinného rámce	+	X	X
5	Drobné vodní toky, levostranné i pravostranné přítoky Lužické Nisy s břehovými doprovody	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Částečně dochovaná sídelní a krajinná struktura pozdě středověké sídlení krajiny s vesnicemi doloženými ze 14. století doplněná novověkou kolonizací	O	XXX	X
2	Zachované fragmenty a původní charakter urbanistické struktury zdejších lánových a parcelačních vsí (vynikající příklad - Pekařka	+	X	XX
3	Areál kostela sv. Mikuláše v Bílém Kostele nad Nisou	+	XX	XX
4	Drobné památkově cenné objekty a další menší fragmenty a soubory původní zástavby	+	X	X
5	Trasa železnice z roku 1859	O	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Esteticky atraktivní partie nivy Lužické Nisy ohraničené lesnatými svahy	+	XX	XX
2	Jedinečné výhledy od Borečku a z dalších poloh lesních okrajů k jihu přes údolí Nisy na panorama Kryštofových hřbetů a na návaznost Ještědského a Lužického hřbetu	+	XX	XXX
3	Působivé výhledy z vyšších poloh svahů nad levým břehem Nisy od Dolní a Horní Suché do Chrastavské	+	XX	XX

MKR 02-2-3 Bílý Kostel		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
	kotliny, na okraje Jizerských hor a an dominantu Grabštejna			
4	Jedinečná rázovitost zapojení rozptýlené struktury Horní a Dolní Suché do krajinného rámce	+	X	XXX
5	Cenný krajinný ráz lokality Pekařka se zapojením struktury parcelační vsi do krajinného rámce	+	X	XX
6	Rušivý prvek vzdušného vedení VVN 110 kV	O	X	X
7	Objekt haly CBA výrazně negativně zasahující do panoramatu města a do významu siluety kostela	N	XX	X
8	Kostel sv. Mikuláše v Bílém Kostele jako krajinná dominanta údolí Lužické Nisy	+	XX	XX

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana krajinné dominanty kostela sv. Mikuláše v Bílém Kostele před snížením jeho vizuálního významu
- Zachování měřítka a hmot zástavby v sídlech Bílý Kostel a Dolní a Horní Suchá
- Zachování harmonických vztahů zástavby a krajinného rámce u většiny sídel
- Zachování členitosti lesozemědělské krajiny, posílení liniové zeleně podél polních cest a drobných vodotečí
- Ochrana rozptýlené urbanistické struktury a charakteru zástavby Horní a Dolní Suché před srůstáním zástavby a plošnou extenzivní výstavbou
- Ochrana krajinářsky cenných partií nivy Lužické Nisy
- Zachování a posílení malého měřítka členění lesozemědělské krajiny svahů Ještědského hřbetu v návaznosti na okraj Přírodního parku